

DİL VƏ ƏDƏBİYYAT

LANGUAGE AND LITERATURE

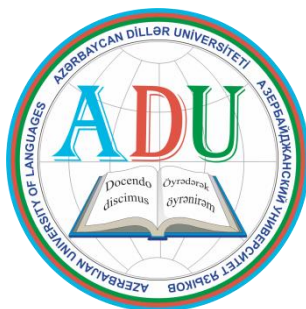
ЯЗЫК И ЛИТЕРАТУРА



XI CİLD	Nº2	2021
VOL XI	Nº2	2021
TOM XI	Nº2	2021

ISSN 2518-7538

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL
NAZİRLİYİ**



DİL VƏ ƏDƏBİYYAT
LANGUAGE AND LITERATURE
ЯЗЫК И ЛИТЕРАТУРА

XI CİLD, № 2, 2021

VOL XI, № 2, 2021

TOM XI, № 2, 2021

*Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında
Ali Attestasiya Komissiyasının Rəyasət Heyətinin
30 aprel 2010-cu il tarixli iclasında (protokol № 10 R)
dövri elmi nəşr kimi təsdiq edilmişdir.*

Dil və Ədəbiyyat

Baş redaktor

fil.e.d., prof. Zeynalova Sevinc – Azərbaycan Dillər Universiteti, Azərbaycan, Bakı

Baş redaktorun müavini

fil.e.d., prof. Əliyeva Həmidə – Azərbaycan Dillər Universiteti, Azərbaycan, Bakı

Məsul katib

fil.f.d., dos. Allahverdiyeva Aytən – Azərbaycan Dillər Universiteti, Azərbaycan, Bakı

Korrektor

Aslanova Xatirə – Elm şöbəsi, Azərbaycan Dillər Universiteti, Azərbaycan, Bakı

REDAKSİYA HEYƏTİ:

1. *fil.e.d., prof. Abdullayev Sərxan* – Azərbaycan Dillər Universiteti, Azərbaycan, Bakı
2. *fil.f.d., dos. Əhmədov Fəzil* – Azərbaycan Dillər Universiteti, Azərbaycan, Bakı
3. *fil.f.d. Əliyeva Samirə* – Azərbaycan Dillər Universiteti, Azərbaycan, Bakı
4. *fil.e.d., prof. Məmmədov Azad* – Azərbaycan Dillər Universiteti, Azərbaycan, Bakı
5. *fil.e.d., prof. Xəlilli Şahin* – Azərbaycan Dillər Universiteti, Azərbaycan, Bakı
6. *fil.f.d., dos. İbrahim Ülfət* – Azərbaycan Dillər Universiteti, Azərbaycan, Bakı
7. *fil.f.d., dos. Qəribəva Jalə* – Azərbaycan Dillər Universiteti, Azərbaycan, Bakı
8. *fil.e.d. Sadıqova Gülnarə* – Azərbaycan Dillər Universiteti, Azərbaycan, Bakı
9. *fil.e.d., prof. Vəliyeva Nigar* – Azərbaycan Dillər Universiteti, Azərbaycan, Bakı
10. *fil.e.d., prof. Cəhəngirov Fikrət* – Azərbaycan Dillər Universiteti, Azərbaycan, Bakı
11. *ped.f.d., dos. Şirəliyev Əmrəli* – Azərbaycan Dillər Universiteti, Bakı
12. *ped.f.d., dos. İmanova Sevdə* – Azərbaycan Dillər Universiteti, Azərbaycan, Bakı
13. *fil.e.d., prof. Cəfərova Leyla* – Azərbaycan Dillər Universiteti, Azərbaycan, Bakı
14. *fil.e.d., prof. Mahmudov Məsud* – Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası (AMEA), Azərbaycan, Bakı
15. *fil.e.d., prof. Osmanlı Sara* – Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası (AMEA), Azərbaycan, Bakı
16. *fil.e.d., prof. Abbasova Afət* – Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti (UNEC), Azərbaycan, Bakı

BEYNƏLXALQ MƏSLƏHƏTÇİLƏR:

1. *fil.e.d., prof. Kövecses Zoltan* – Eötvös Loránd Universiteti, Macarıstan, Budapeşt
2. *fil.e.d., prof. Levandovska Barbara* – Konin Dövlət Təbiiq Elmlər Universiteti, Polşa, Varşava
3. *fil.e.d., prof. Miljković Emma* – Belqrad Universiteti, Serbiya
4. **Peart İan** – “Visions of Azerbaijan” jurnalı, Böyük Britaniya, Vulverhempton
5. *fil.e.d., prof. Vorobyova Olqa* – Kiyev Milli Dilçilik Universiteti, Ukrayna, Kiyev
6. *fil.e.d., prof. Vəfa Kazdal* – Azərbaycan Diplomatik Akademiyası (ADA Universiteti), Azərbaycan, Bakı
7. *Dr. Svetlana Kurtes*, – Madeira Universiteti, Portuqaliya

Language and Literature

Editor – in-chief

Zeynalova Sevinj, *D.Sc., professor*, Azerbaijan University of Languages, Azerbaijan, Baku

Deputy editor

Aliyeva Hamida, *D.Sc.*, Azerbaijan University of Languages, Azerbaijan, Baku

Managing editor

Allahverdiyeva Ayten, *PhD, associate professor*, Azerbaijan University of Languages, Azerbaijan, Baku

Proofreader

Aslanova Khatira, *Senior research fellow*, Azerbaijan University of Languages, Azerbaijan, Baku

EDITORIAL BOARD:

1. **Abdullayev Sarkhan**, *D.Sc., professor*, Azerbaijan University of Languages, Azerbaijan, Baku
2. **Ahmedov Fazil**, *PhD, associate professor*, Azerbaijan University of Languages, Azerbaijan, Baku
3. **Aliyeva Samira**, *PhD, associate professor*, Azerbaijan University of Languages, Azerbaijan, Baku
4. **Mammadov Azad**, *D.Sc., professor*, Azerbaijan University of Languages, Azerbaijan, Baku
5. **Khalilli Shahin**, *D.Sc., professor*, Azerbaijan University of Languages, Azerbaijan, Baku
6. **Ibrahim Ulfat**, *PhD, associate professor*, Azerbaijan University of Languages, Azerbaijan, Baku
7. **Garibova Jala**, *PhD, associate professor*, Azerbaijan University of Languages, Azerbaijan, Baku
8. **Sadigova Gulnara**, *D.Sc.*, Azerbaijan University of Languages, Azerbaijan, Baku
9. **Valiyeva Nigar**, *D.Sc., professor*, Azerbaijan University of Languages, Azerbaijan, Baku
10. **Cahangirov Fikrat**, *D.Sc., professor*, Azerbaijan University of Languages, Azerbaijan, Baku
11. **Shiraliyev Amralli**, *PhD, associate professor*, Azerbaijan University of Languages, Azerbaijan, Baku
12. **İmanova Sevdə**, *PhD, associate professor*, Azerbaijan University of Languages, Azerbaijan, Baku
13. **Cafarova Leyla**, *D.Sc., professor*, Azerbaijan University of Languages, Azerbaijan, Baku
14. **Mahmudov Masud**, *D.Sc., professor*, Azerbaijan National Academy of Sciences, Azerbaijan, Baku
15. **Osmanli Sara**, *D.Sc., professor*, Azerbaijan National Academy of Sciences (ANAS), Azerbaijan, Baku
16. **Abbasova Afat**, *D.Sc., professor*, Azerbaijan State Economic University, (UNEC) Azerbaijan, Baku

INTERNATIONAL ADVISORY BOARD:

17. **Zoltan Kövecses**, *PhD, DLitt, Professor*, Eötvös Lorand University, Hungary, Budapest
18. **Levandovska Barbara**, *D.Sc., professor*, Konin State University of Applied Sciences, Poland, Warsaw
19. **Mijikovich Emma**, *D.Sc., professor*, Belgrade University, Serbia, Belgrade
20. **Peart Ian**, *Visions of Azerbaijan magazine*, United Kingdom, Wolverhampton
21. **Vorobeva Olqa**, *D.Sc., professor*, Kyiv National Linguistic University, The Ukraine, Kyiv
22. **Vafa Kazdal**, *D.Sc., professor*, Azerbaijan Diplomatic Academy (ADA University), Azerbaijan, Baku
23. **Dr. Svetlana Kurtes**, University of Madeira, Portugal

Язык и литература

Главный редактор

Зейналова Севиндж – *д.ф.н., проф.*, Азербайджанский университет языков, Баку

Заместитель главного редактора

Алиева Гамида – *д.ф.н., проф.* Азербайджанский университет языков, Баку

Ответственный секретарь

Аллахвердиева Айтен – *к.фил.н., доц.*, Азербайджанский университет языков, Баку

Корректор

Асланова Хатира – *отдел по науке*, Азербайджанский университет языков, Баку

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ:

1. Абдуллаев Сархан – *д.ф.н., проф.*, Азербайджанский университет языков, Баку
2. Ахмедов Фазил – *д.фил.ф., доц.*, Азербайджанский университет языков, Баку
3. Алиева Самира – *д.фил.ф.* Азербайджанский университет языков, Баку
4. Мамедов Азад – *д.ф.н., проф.*, Азербайджанский университет языков, Баку
5. Халилли Шахин – *д.ф.н., проф.*, Азербайджанский университет языков, Баку
6. Ибрагим Ульфат – *к.фил.н., доц.*, Азербайджанский университет языков, Баку
7. Гарибова Жалыя – *к.фил.н., доц.*, Азербайджанский университет языков, Баку
8. Садыгова Гюльнара – *д.ф.н.*, Азербайджанский университет языков, Баку
9. Велиева Нигяр – *д.ф.н., проф.*, Азербайджанский университет языков, Баку
10. Джахангиров Фикрат – *д.ф.н., проф.*, Азербайджанский университет языков, Баку
11. Ширалиев Амралы – *д.ф.н., проф.*, Азербайджанский университет языков, Баку
12. Иманова Севда – *к.пед.н., доц.*, Азербайджанский университет языков, Баку
13. Джафарова Лейла – *д.ф.н., проф.*, Азербайджанский университет языков, Баку
14. Махмудов Масуд – *д.ф.н., проф.*, Национальная академия наук Азербайджана (НАНА), Баку
15. Османлы Сара – *д.ф.н., проф.*, Национальная академия наук Азербайджана (НАНА), Баку
16. Афат Аббасова – *д.ф.н., проф.*, Азербайджанский Государственный Экономический Университет (UNEC), Баку

ЗАРУБЕЖНЫЕ КОНСУЛЬТАНТЫ:

17. Золтан Кевечес – *д.ф.н., проф.*, университет Этвас Лоранд, Будапешт
18. Левандовски Барбара – *проф.* Государственный университет прикладных наук в Конине, Польша
19. Милкович Эмма – *проф.* Белградский университет, Сербия
20. Пэрт Иан – *редактор журнала “VisionsofAzerbaijan”* Великобритания, Вулверхемптон
21. Воробьева Ольга – *проф.* Киевский национальный лингвистический университет, Украина
22. Вафа Каздал – *д.ф.н., проф.*, Азербайджанская дипломатическая академия (университет АДА), Баку
23. Др. Светлана Куртес, – Университет Мадейра, Португалия

UOT 811.11

Amina Safarzade
Azerbaijan University of Languages
amina.safarzade@mail.ru

CORRELATION OF WORD ORDER AND SENTENCE STRESS AS A FACTOR DISAMBIGUATING THE COMMUNICATIVE PURPOSE OF THE SENDER

Key words: *declarative, interrogative, imperative, exclamatory, sentence.*

Açar sözlər: *nəqli, sual, əmr, nida, cümlə.*

Ключевые слова: *повествовательный, вопросительный, повелительный, восклицательный, предложение.*

Analytical languages do not contain grammatical meanings. Grammatical meanings in analytical languages are expressed mainly by prepositions, articles, conjunctions, function words, word order and by intonation of an utterance. Since English is an analytical language, therefore, syntactic relations between words in phrases and sentences are expressed mainly by function words – auxiliary verbs, prepositions, articles, word order and other means.

Word order of sentence constituents is less rigid in some languages than in other languages [4, p. 4]. The degree of stability or freedom of word order in a language depends on the grammatical, in particular, morphological structure of the language. The richer the morphological structure of a language, the freer the word order. When morphological structure is weak, the word order is stable. Word order and its reversion (inversion) are language tools that play an important role in shaping the information structure of discourse. Of course, in languages where word order is relatively fixed, inversion is of great importance.

The word order in modern English is stable. The word order in the English sentence is strictly fixed, since in English, there are no case endings. A strict word order in English (the inversion of the subject in relation to the predicate-verb occurs in rare cases) is compensated by the ability of sentence stress to actualize almost any word of the utterance.

Language is used primarily for communicative purposes. In the course of communication, we want our sentences to be not only syntactically well-

formed but also informationally felicitous in a given situation [6, p. 91]. While information packaging is primarily about the manner in which the information is expressed rather than about the propositional content, the linguistic cues involved can sometimes affect content as well. Some of the best-known examples involve intonation [8, p. 3].

The English language does not provide a set of syntactic encoding of the information structure and uses mainly phonological means, namely intonation. The English sentence usually begins with the subject (or the subject group), followed by the predicate (or the predicate group). Rheme (new, the most important information) comes first. Theme (known, secondary information) is most often located at the end of the sentence. Such a division into the theme and rheme is known as the actual division of the sentence and expressed by word order.

There are many different ideas about the components of intonation. E.Ya. Antipova, S.L. Kanevskaya, G.A. Pigulevskaya distinguish six components:

“All phonetic features of a sentence (speech melody, sentence stress, tempo, rhythm, pause and timbre) form a complicated complex called intonation. The most important components of intonation from a linguistic point of view are: speech melody, sentence stress and rhythm” [1, p. 11].

In connected speech we do not hear a stress on every word. Some words lose their stresses, especially when we talk quickly, other words keep their stresses and these stressed syllables form what is called sentence stress [5, p. 61]. Languages such as English are called stress-timed or isochronous, in the sense that syllables bearing the strongest prominence tend to occur at equal intervals of time and the speech therefore maintains constant periodicity [7, p. 13]. The position of sentence stress serves in English as a primary means of indicating information structure, in that it affects the contextual appropriateness of utterances [9, p. 347].

Sentence stress is the name given to the pattern of rhythmic beats contained within an intonational phrase. Basically, in a stress language like English, sentence stress enhances a selection of the word stresses available in a syntactic string to bring about a discernible succession of rhythmic beats in speech [3, p. 168].

Sentence stress in English as the most important rhythmic and melodic aspect of speech serves as a means of expressing syntactic relations and emotional and expressive coloring. A word chain, correctly used in accordance with grammatical rules, does not necessarily produce an unambiguous utterance with a clear communicative purpose, if it is

pronounced without differences in tonality and stress. In the English language the same utterance depending on the sentence stress receives different emotional shades and meanings without changing the word order.

Interrogative sentences in English can be formed both by purely intonation means and by intonation means together with lexical ones: interrogative words and auxiliary and modal verbs. Intonation of interrogative sentences without interrogative words, auxiliary and modal verbs is created solely by prosodic means – by a change in sentence stress (a general rising tone towards the end of the sentence). Unlike the intonation of a declarative sentence, the intonation of an interrogative sentence is rising, not falling. A declarative sentence, uttered with several high-falling tones without changing the word order, will convey strong feelings and emotions and will transform into an exclamatory sentence.

The utterance “She’s passed her test” may be considered a statement, a question or an exclamation, while with a definite sentence stress the communicative purpose of this utterance is clearly revealed.

1) She’s passed her test.

ʃiːz ˈpɑːst hɜː ˌtest ||

(a declarative sentence)

2) She’s passed her test?

ʃiːz ˈpɑːst hɜː ˌtest ||

(an interrogative sentence)

3) She’s passed her test!

ʃiːz ˈpɑːst hɜː ˌtest ||

(an exclamatory sentence)

A high falling-rising tone transforms a declarative sentence into an imperative sentence, which expresses command, request, suggestion, demand or instruction.

1) I’m waiting.

aɪm ˌweɪtɪŋ ||

(a declarative sentence)

2) I’m waiting! (in the context means hurry up)

aɪm ˌweɪtɪŋ ||

(an imperative sentence)

The communicative structure of an utterance most often finds its realization precisely in the interaction of phrasal prosody and word order [2, p. 174].

Sentence stress plays an important role in oral speech in terms of preserving or distorting content. While the correct choice of sentence stress

not only contributes to understanding the meaning of the content, its wrong choice leads to a distortion of the meaning of the content.

Sentence stress is also able to compensate for the distortion of content in written speech, the cause of which was the violation of the word order. Sentence stress can indicate a communicative type of a sentence, regardless of the grammatical form. Thus, a sentence with a direct word order will express a statement or question precisely because of the sentence stress.

Thus, a fixed word order in the English language correlates with the ability of English sentence stress to actualize almost any word of the utterance. The correlation of word order and sentence stress disambiguates and makes explicit the communicative purpose of the sender.

References

1. Антипова, Е.Я., Каневская С.Л., Пигулевская Г.А. Пособие по английской интонации. Учебное пособие для студентов пед. ин-тов и факультетов иностранных языков. – 2-е издание, доработанное. – М.: Просвещение, 1985. – 224 с.
2. Макарова, Е. Н. Коммуникативная структура высказывания и средства её выражения в английском и испанском языках (сопоставительный анализ). Вестник СПбГУ. Сер. 9. 2013. Вып. 3. С. 174-179.
3. Ashby P. Understanding Phonetics. Hodder Education, 2011. – 230 p.
4. Costa, J. Word order variation (Doctoral dissertation, Netherlands Graduate School of Linguistics). 1998. 447 p.
5. Cui-yun, CAI. The features and training of English stress and rhythm // US-China Education Review, USA, Volume 5, No.11 (Serial No.48), Nov. 2008, pp. 61-65.
6. Dyakonova, M. Information structure development: Evidence from the acquisition of word order in Russian and English. Nordlyd 32. №1, 2004, pp. 88-109.
7. Farana, M. Stress Shift in Czech English. Charles University. Faculty of Education. Department of English Language and Literature. Bachelor Thesis. Prague 2016. 52 p.
8. Kroeger, P. Basic Concepts in Information Structure: Topic, Focus, and Contrast // GIALens, Volume 11, No. 1, 2017, 12 p.
9. Sax D.J. Sentence Stress and the Procedures of Comprehension // Procedural meaning: Problems and perspectives. Brill, 2011. pp. 347-381.

Əminə Səfərzadə**Xülasə****Söz sırası və cümlə vurğusunun korrelyasiyası, göndərəninin kommunikativ məqsədini müəyyən edən amil kimi**

Cümlə vurğusu şifahi nitqdə məzmunun qorunması və ya təhrif edilməsi baxımından mühüm rol oynayır. Cümlə vurğusunun düzgün seçimi məzmunun mənasını anlamaq üçün kömək edir, cümlə vurğusunun yanlış seçimi isə məzmunun mənasının təhrif olunmasına gətirib çıxarır.

Cümlə vurğusu, yazılı nitqdə, söz sırası qaydasının pozulması nəticəsində yaranmış məzmun təhrifini kompensasiya etməyə qadirdir. Cümlə vurğusu qrammatik formadan asılı olmayaraq, cümlənin ünsiyyət növünü göstərə bilər. Beləliklə, adi söz sırasına malik olan cümlə məhz cümlə vurğusundan asılı olaraq, sual cümləsi və ya nəqli cümlə və s. ola bilər.

İngilis dilində sabit söz sırası, ingilis cümlə vurğusunun cümlədə istənilən sözü aktuallaşdırmaq qabiliyyəti ilə korrelyasiya edir. Söz sırası və cümlə vurğusunun korrelyasiyası göndərəninin kommunikativ məqsədini aşkar edir.

Амина Сафарзаде**Резюме****Корреляция порядка слов и фразового ударения как фактор, определяющий коммуникативную цель отправителя**

Фразовое ударение играет важную роль с точки зрения сохранения или искажения содержания в устной речи. В то время как правильный выбор фразового ударения не только способствует пониманию смысла содержания, его неправильный выбор приводит к искажению смысла содержания.

Фразовое ударение также способно компенсировать искажение содержания в письменной речи, причиной которого стало нарушение порядка слов. Фразовое ударение может указывать на коммуникативный тип предложения, независимо от грамматической формы. Таким образом, предложение с прямым порядком слов будет выражать утверждение или вопрос именно из-за фразового ударения.

Фиксированный порядок слов в английском языке коррелирует со способностью английского фразового ударения актуализировать практически любое слово высказывания. Корреляция порядка слов и фразового ударения делает явной коммуникативную цель отправителя.

*Rəyçi: fil.e.d., prof. A.Y.Məmmədov**Redaksiyaya daxil olma: 10.05.2021**Təkrar işlənməyə göndərilmə: 12.05.2021**Çapa qəbul olunma: 29.05.2021*